

Dulima, dona i indígena colombiana

DAVID CAMINADA

NARRATIVA

Francesc Pané, *Digueu-li Dulima*. PAGÈS EDITORS. Lleida, 2003.

Dos viatges a Colòmbia, els anys 1995 i 1998, van fer que l'escriptor de les terres de Ponent Francesc Pané (les Borges Blanques, 1955) quedés fascinat per la història i la realitat del país americà. Pané va visitar, com a regidor de l'Ajuntament de Lleida, la regió de Tolima (a l'oest de Bogotà), on va trobar material literari per escriure una novel·la. A la capital d'aquesta regió, Ibagué, hi ha un monument dedicat a una jove indígena colombiana, Dulima, que va preferir immolar-se abans que els conqueridors espanyols la poguessin violar. A partir de la història d'aquesta heroïna dels temps de la conquesta d'Amèrica, Francesc Pané elabora la seva última novel·la, *Digueu-li Dulima*, una obra poc convencional i, en certa manera, estranya.

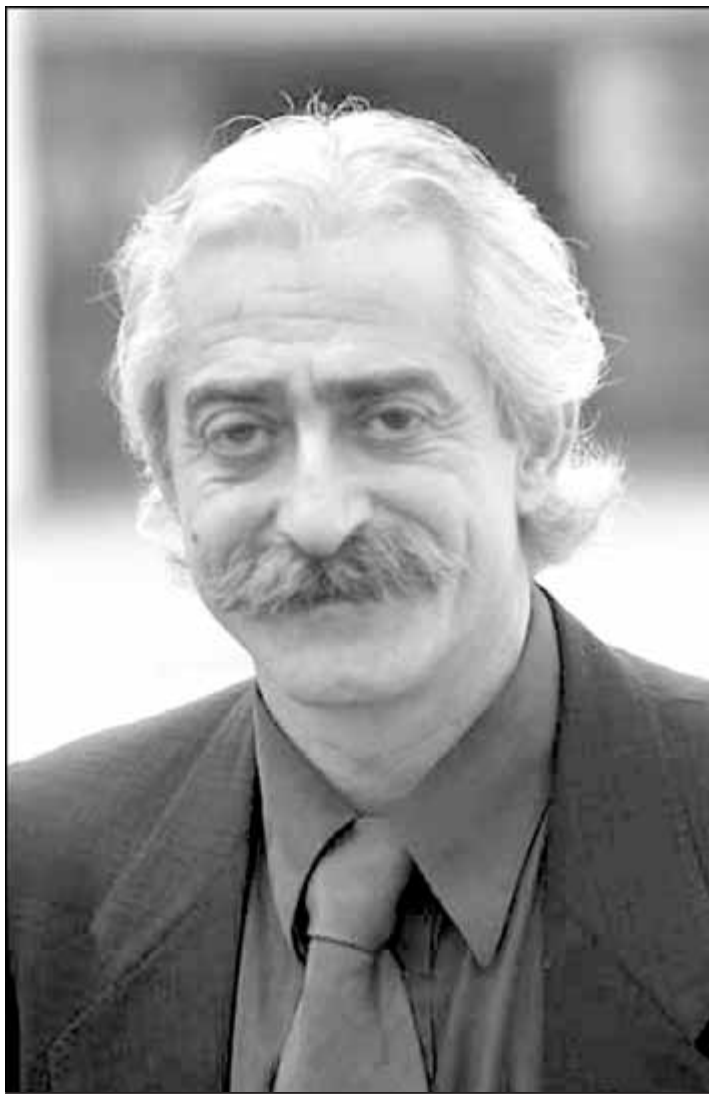
Francesc Pané estructura la seva novel·la a partir de la història d'una noia colombiana, que anomena Dulima, la qual és reclutada per una

xarxa de prostitució –en aquest punt destaquen els personatges del *señor* Honorato i Néstor Jairo– i portada cap a Espanya. A partir del viatge pel riu Magdalena i el trajecte en vaixell cap a Barcelona, Pané relatarà la història de Colòmbia, centrant-se en l'explotació que han patit moltes Dulimes per la seva doble condició de dones i índigenes.

UNA NOVEL·LA DIFÍCIL

Digueu-li Dulima és una novel·la curta però difícil. El seu estil entronca amb el realisme màgic, una tècnica literària no gaire explotada en la literatura catalana i que ens porta a recordar les excel·lències de l'escriptor colombià i premi Nobel de literatura Gabriel García Márquez. Francesc Pané, que ha exercit de professor de llengua i literatura catalanes i actualment és regidor de la Paeria, és un escriptor que ha cultivat la narrativa i la poesia. Entre les seves obres narratives destaca *Una fosca lluna d'abril* (premi ciutat de Mollerussa), *Discurs sobre la matèria sensible*, *L'ombra dels minarets* i *Tendres van ser els dies*. També és coautor del llibre de contes eròtics *La mà al melic*. La seva última obra poètica és *Dames d'escorça*.

Amb tot, *Digueu-li Dulima*

FRANCESC PANÉ HA ESCRIT UNA NOVEL·LA AMBIENTADA A COLÒMBIA

em sembla una novel·la complexa, tant pel que fa a la tècnica d'escriptura com a la composició i estructura del relat. Pané mostra valentia i un cert agosarament literari a l'utilitzar el realisme màgic, una tècnica que pot comportar certs riscos. En un recurs per aprofundir el realisme i guanyar força i impacte narratiu, combina el català amb frases en espanyol, que són pronunciades pels protagonistes colombians. A més, el relat no s'estructura al voltant d'un eix temporal seqüencial sinó

que els set capítols que formen el llibre salten entre els anys 2002, 1992, 1985 i 1537.

Digueu-li Dulima cau en una excessiva dispersió i desestructuració interna, que en dificulten la lectura i l'atenció i l'interès del lector. L'obra és original. Fins i tot l'edició de Pagès Editors inclou sis il·lustracions de l'artista Pedro Vicente. El resultat final de *Digueu-li Dulima* és inferior a la idea que Pané havia tingut inicialment. De tota manera, caldrà estar atents als pròxims passos d'aquest ambiciós escriptor.

ASSAIG

José Bové i François Dufour, *La llavor del futur*. Traducció d'Amàlia Prat. PAGÈS EDITORS. Lleida, 2003.

La *llavor del futur* acull una reflexió sobre el futur de l'agricultura a càrrec de José Bové, el conegut líder de la Confédération Paysanne, i François Dufour, vice-president del moviment antiglobalització Attac. Com ja havien avançat a *El món no és un negoci*, llibre també publicat per Pagès Editors, els autors enumeren les ineficiències d'una agricultura faraònica i ruïnosa que ha pretès aplicar la lògica industrial al món de l'alimentació. Durant uns anys, assenyalen Bové i Dufour, la societat ha pagat els productes alimentaris cada vegada més barats, però ha pagat molt més encara pels aspectes col·laterals del procés. Ho il·lustren amb múltiples exemples que van des de la crisi de les vaques boges fins a la de la pesta porcina. El volum inclou una anàlisi extremament crítica de la política agrària comuna de la Unió Europea i fa una crida als ciutadans per esdevenir consumidors actius. Més enllà de la denúncia, Bové i Dufour ressenyen les bases d'una agricultura respectuosa amb la naturalesa que fonamenten en una *Declaració universal dels drets i deures del pagès i del ciutadà*. X.F.

Josep Pich i Mitjana, *Almirall i el 'Diari Català' (1879-1881)*. EUMO EDITORIAL. Vic, 2003.

El *Diari Català* va ser, afirma Josep Pich en el llibre que presentem, el primer diari modern politicoliterari escrit en català. La seva publicació no és tan sols, però, una fita cabdal en la història de la premsa catalana, tal i com ressenyava fa uns anys Josep M. Figueras, sinó que té, a més, un significat específic en la consolidació del catalanisme com a moviment polític. L'objectiu de Josep Pich en escriure aquesta obra ha estat precisament documentar l'inici del projecte polític i ideològic del catalanisme progressista a través de l'anàlisi dels orígens i trajectòria del *Diari Català*.

El volum, que descriu el *Diari Català* com una plataforma de difusió d'un pensament modernitzador i regeneracionista, acull una minuciosa consideració del pensament polític de Valentí Almirall mitjançant l'examen dels articles que va escriure en el diari que va impulsar i dirigir. Tot plegat dona forma a un plantejament que l'autor contraposa a aquells que no poques vegades han presentat l'aparició del catalanisme polític com una reacció espontània davant la crisi colonial del 1898. Aquest és indubtablement el principal encert de l'obra de Josep Pich. X.F.

Conviure amb la diferència

XAVIER FILELLA

ASSAIG

Javier de Lucas, *Globalización e identidades. Claves políticas y jurídicas*. ICÀRIA. Barcelona, 2003.

La creixent diversitat cultural de les societats occidentals ha posat en entredit la noció de ciutadania que ha sostingut fins fa poc l'Estat modern. Les tres ideologies dominants de la modernitat (el liberalisme, la democràcia i el nacionalisme) van coincidir en la formulació d'un Estat nació sustentat per una única identitat cultural. L'ideal d'un Estat homogeni venia emparat per les tesis de J.S. Mill, per qui la diversitat cultural amenaça la democràcia

en fer trontollar les bases de la confiança mútua entre els ciutadans. Aquest és, de fet, el paradigma que, a principis del segle XXI, sembla ser qüestionat per l'eclosió de noves identitats sorgides amb l'avenç del procés de globalització. Sobre aquesta transformació, que afecta la mateixa noció de ciutadania, reflexiona Javier de Lucas, catedràtic de filosofia a la Universitat de València, a *Globalización e identidades*.

La caducitat de l'Estat nació és més que evident, explica Javier de Lucas en les primeres pàgines d'aquest volum. Des dels nacionalismes perifèrics fins a les noves identitats produïdes pels processos migratoris confirmen la fi del monopoli identitari de l'Estat nació i obren pas a una redefinició de la igualtat i a la transformació dels conceptes de sobirania i

ciutadania que havia definit el liberalisme. De Lucas explora detingudament les tensions entre identitat i democràcia. En primer lloc, discuteix els arguments que, seguint el paradigma de les identitats assassines o dels inintegrables culturals, presenten la identitat com una patologia reactiva davant la globalització.

CIUTADANIA INCLUSIVA

L'autor analitza i desmenteix els suposats riscos de l'increment del multiculturalisme en el manteniment del pluralisme i de la mateixa democràcia. Per contra, De Lucas propugna passar de la noció monolítica de ciutadania a un model de ciutadania inclusiva, per evitar que ens seguim encaminant cap al que anomena la *síndrome d'Atenes*, una comunitat política en què els seus membres

frueixen d'unes condicions particularment favorables de llibertat, però que n'exclou els estrangers. La qüestió, ens diu l'autor, és saber seguir sent una comunitat i, al mateix temps, respectar la pluralitat.

És aquesta una qüestió ineludible, per a la qual, tanmateix, encara no tenim una resposta convincent. De Lucas, però, ens ofereix una proposta que opta per la integració en sentit radical. El seu model parteix de la denúncia de la pretesa neutralitat cultural de l'Estat liberal en l'esfera pública i subratlla la necessitat de desenvolupar els drets col·lectius com una part inalienable dels drets humans. Només així, conclou l'assagista, ens serà possible distingir entre cohesió i homogeneïtat, entre diferència i desigualtat i, també, entre igualtat i uniformitat.